

TRAFFIC

Báo cáo của

THÁNG 12/2018

TỪ NGÀ VOI TỚI TRANG SỨC

Thị trường ngà voi bất hợp pháp tồn tại kéo dài tại Việt Nam

Minh Đ. T. Nguyễn, Rosa A. Indenbaum và Madelon Willemsen

TÓM TẮT

TRAFFIC REPORT

TRAFFIC là tổ chức phi chính phủ hàng đầu, hoạt động trên toàn thế giới nhằm giám sát buôn bán động thực vật hoang dã, hướng tới bảo tồn đa dạng sinh học và phát triển bền vững.

Mọi sao chép tư liệu trong báo cáo này phải được sự đồng ý của tác giả.

Tên của khu vực địa lý trình bày trong ấn phẩm và tư liệu này không hàm ý biểu đạt ý kiến của TRAFFIC hoặc tổ chức hỗ trợ về tình trạng pháp lý của tổ chức, lãnh thổ, khu vực, hoặc cơ quan thẩm quyền, cũng như không liên quan đến sự phân định giới hạn về biên giới hay ranh giới.

Đơn vị phát hành: TRAFFIC

Việt Nam

Số 1, Ngõ 95, Phố Giang Văn Minh, Quận Ba Đình, Hà Nội, Việt Nam

© TRAFFIC 2018. Bản quyền tư liệu được công bố trong báo cáo này thuộc về TRAFFIC.

ISBN: 978-1-911646-03-7

Số đăng ký từ thiện tại Anh 1076722

Nguồn trích dẫn: Nguyen, M. D. T., Indenbaum, R. A., & Willemsen, M. (2018). Từ ngà voi tới nữ trang: Thị trường ngà voi bất hợp pháp tồn tại kéo dài Việt Nam.

Ảnh trang bìa và tác giả:

Các mặt hàng ngà voi bày bán tại Việt Nam (c) TRAFFIC.

Thiết kế của Hallie Sacks

Báo cáo này được thực hiện với sự hỗ trợ của nhân dân Hoa Kỳ thông qua Cơ quan Hợp tác Phát triển Quốc tế Hoa Kỳ (USAID). Tác giả hoàn toàn chịu trách nhiệm về nội dung và báo cáo không nhất thiết phản ánh quan điểm của USAID và Chính phủ Hoa Kỳ.

Dự án “Phòng chống buôn bán, vận chuyển động vật hoang dã, đánh giá và xác định ưu tiên” (Wildlife Trafficking Response, Assessment and Priority Setting - Wildlife TRAPS) do USAID tài trợ là sáng kiến được thiết kế nhằm đảm bảo sự chuyển đổi về mức độ hợp tác giữa cộng đồng quốc tế gồm các bên chịu ảnh hưởng bởi nạn buôn bán động vật trái phép giữa châu Phi và châu Á. Dự án có mục tiêu tăng cường hiểu biết về đặc trưng và quy mô ứng phó cần thiết, để thiết lập thứ tự ưu tiên, xác định các điểm can thiệp và kiểm định các phương pháp tiếp cận phi truyền thống với đối tác dự án.

TỪ NGÀ VOI TỚI NỮ TRANG

Thị trường ngà voi bất hợp pháp tồn tại dai dẳng tại Việt Nam

Minh Đ. T. Nguyễn, Rosa A. Indenbaum và Madelon Willemsen

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

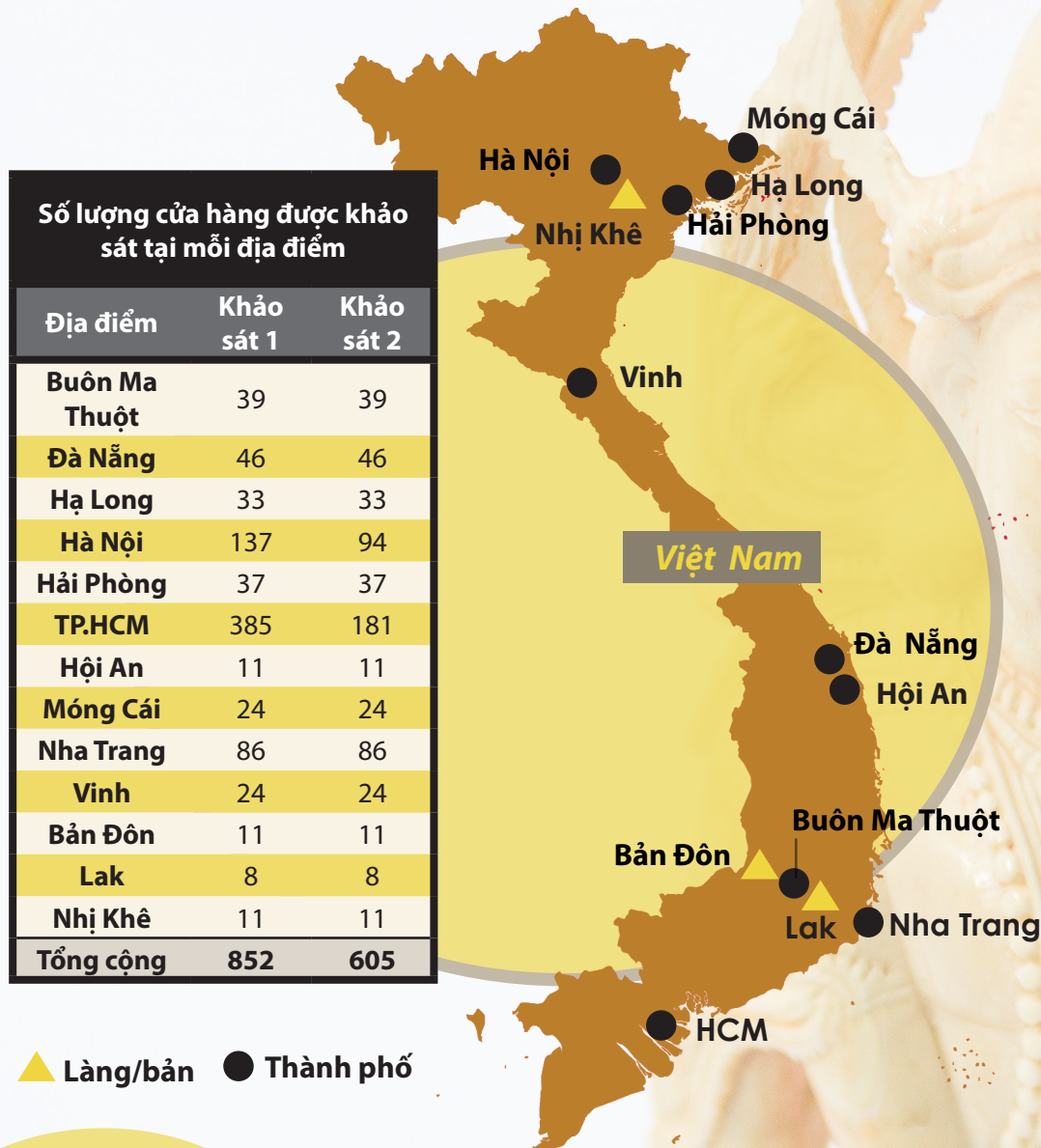

TRAFFIC
the wildlife trade monitoring network

Khảo sát thị trường truyền thống

Khảo sát 1: Tháng 11/2016–Tháng 3/2017

Khảo sát 2: Tháng 5–Tháng 6/2017

Khảo sát thị trường trực tuyến

Tháng 3-4/2017

2

Mạng xã hội

10

Trang web
thương mại
điện tử

5

Diễn đàn trực
tuyến

60 người bán hàng
trực tuyến tại
17 nền tảng trực
tuyến

852 cửa hàng
truyền thống tại
13 địa điểm

4.363 mặt hàng
được tìm thấy tại các
cửa hàng trực tuyến
6,186–9,097
mặt hàng được tìm
thấy tại các cửa
hàng truyền thống

90%
mặt hàng bày
bán là đồ trang
sức

Sản phẩm từ ngà voi được bày bán tại Việt Nam © TRAFFIC

TÓM TẮT

Sự sẵn có của ngà voi trên thị trường truyền thống tại Việt Nam đã được ghi lại và khảo sát kể từ năm 1990, nhưng thông tin về thị trường trực tuyến thì chưa nhiều. Báo cáo này cập nhật về sự sẵn có của ngà voi tại Việt Nam, xem xét các thay đổi về sự sẵn có trên thị trường truyền thống trong giai đoạn bảy tháng, đồng thời khảo sát sự sẵn có trên thị trường trực tuyến và mối quan hệ giữa hai thị trường.

Hai cuộc khảo sát thị trường truyền thống và một cuộc khảo sát thị trường trực tuyến đánh giá 13 khu vực và 60 người bán lẻ cá nhân trên 17 nền tảng trực tuyến. Những cuộc khảo sát này đã tìm thấy 10.549–13.460 mặt hàng ngà voi bày bán tại Việt Nam trong thời gian từ tháng 11 năm 2016 đến tháng 6 năm 2017. Kết quả khảo sát cho thấy, việc bày bán ngà voi tại cả thị trường truyền thống và thị trường trực tuyến đều tồn tại dai dẳng trên khắp Việt Nam, có thể do nhu cầu từ người tiêu dùng trong nước và quốc tế.

Các cửa hàng tại Thành phố Hồ Chí Minh (TP. HCM), Buôn Ma Thuột và Bản Đôn có số lượng mặt hàng bày bán cao nhất, một số cửa hàng bày bán hơn 150 sản phẩm ngà voi/ cửa hàng. Hai khu vực (Bản Đôn và Lak) có số lượng cửa hàng bày bán ngà voi thấp nhưng số lượng mặt hàng ngà voi bày bán cao. Ngà voi được bán tại hai thành phố Đà Nẵng và Vinh, nơi trước đây không bán, theo các cuộc khảo sát năm 2000 và 2014.

Tổng cộng có 292 cửa hàng bán ngà voi ít nhất một dịp trong cuộc Khảo sát 1 và/hoặc Khảo sát 2. Trong số này, có 93 cửa hàng chào bán ngà voi trong cả hai cuộc Khảo sát 1 và Khảo sát 2. Các thay đổi về mức độ sẵn có của ngà voi hoặc đóng cửa hàng được quan sát tại 125 cửa hàng. Vì 74 cửa hàng chỉ được khảo sát trong Khảo sát 1, nên chúng tôi chưa thể rút ra kết luận về các thay đổi trong mức độ sẵn có của ngà voi tại những cửa hàng trên.

"Các kết quả cho thấy việc bày bán ngà voi tại cả thị trường truyền thống và thị trường trực tuyến trên khắp Việt Nam, có thể do nhu cầu từ người tiêu dùng trong nước và quốc tế."

Trong số các nền tảng trực tuyến, các mạng xã hội có số lượng bài đăng về ngà voi và mặt hàng ngà voi nhiều nhất. Khảo sát nhận thấy có mối liên hệ rõ ràng giữa thị trường truyền thống và cửa hàng trực tuyến. Trong tám trường hợp, người bán hàng trực tuyến có quan hệ với cửa hàng truyền thống hoặc các cửa hàng truyền thống cũng có bán sản phẩm trực tuyến.

Chúng tôi ghi nhận tám loại mặt hàng ngà voi, nhưng nhìn chung đồ trang sức bằng ngà voi chiếm hơn 90% tổng số sản phẩm bán trực tuyến và bán tại cửa hàng truyền thống. Cụ thể, theo kết quả của ba đợt khảo sát, mặt dây chuyền ngà voi là mặt hàng phổ biến nhất, với tổng cộng 5.423 sản phẩm. Giá các sản phẩm ngà voi dao động từ 7 đến 2.637 USD.

Phân tích dữ liệu thị trường vật chất cho thấy có thể có mối liên hệ với du lịch ở bốn địa điểm: Hạ Long, Bán Đôn, Lắc và Nhì Khê. Các chỉ số bao gồm: sự hiện diện của các mặt hàng ngà voi tại các cửa hàng lưu niệm/thủ công mỹ nghệ, quảng cáo bằng các ngôn ngữ khác, giá tính theo đơn vị ngoại tệ, tính sẵn có và số lượng các mặt hàng ngà voi tương quan với mùa du lịch.

Theo ghi nhận của nhiều nhà nghiên cứu, sự tham gia của Trung Quốc và công dân Trung Quốc trong lĩnh vực buôn bán ngà voi Việt Nam vẫn còn đáng chú ý. Một số mặt hàng ngà voi được chú thích bằng tiếng Trung Quốc. Theo nhiều người bán, người mua là khách Trung Quốc và cửa hàng nhận giao hàng trực tiếp sang Trung Quốc. Có một trường hợp, số lượng ngà voi trên thị trường truyền thống tương ứng với mùa du lịch cao điểm và thấp điểm của khách du lịch Trung Quốc. Trong một trường hợp khác, việc mở và đóng cửa các trung tâm mua sắm bị cho là cung cấp ngà voi ứng với hoạt động của các tour du lịch riêng nhằm tới khách Trung Quốc đến Việt Nam.

Sự tương đồng giữa thị trường trực tuyến và thị trường truyền thống được thể hiện thông qua số lượng sản phẩm ngà voi chào bán. Ở cả hai thị trường, số lượng thường gặp là 1-5 sản phẩm cho mỗi quảng cáo/ bài đăng/ cửa hàng, với 54% số tin quảng cáo/bài đăng và 47% các cửa hàng nằm trong khoảng thống kê này. Thêm vào đó, đồ trang sức là mặt hàng phổ biến nhất ở cả hai thị trường. Tuy nhiên, sự khác nhau chủ yếu giữa hai thị trường là giá cả. Thị trường truyền thống có khoảng giá rộng hơn đối với các loại sản phẩm ngà voi; giá thấp nhất tương đương giá của thị trường trực tuyến, nhưng giá cao nhất thì cao hơn giá thị trường trực tuyến từ 5-10 lần.

Nghiên cứu đưa ra các khuyến nghị sau nhằm loại bỏ thị trường ngà voi bất hợp pháp bằng cách ngăn chặn nguồn cung thông qua thực thi luật pháp, phối hợp với lĩnh vực tư nhân và giảm nhu cầu.

KẾT QUẢ

Khảo sát thị trường truyền thống 1

13 khu vực
237 cửa hàng
6.186 mặt hàng ngà voi

Khảo sát thị trường truyền thống 2

13 khu vực
148 cửa hàng
2.911 mặt hàng ngà voi

Khảo sát thị trường trực tuyến

7 nền tảng trực tuyến
184 quảng cáo/bài đăng
4.363 mặt hàng ngà voi

Tổng số
10.549–13.460
sản phẩm ngà voi

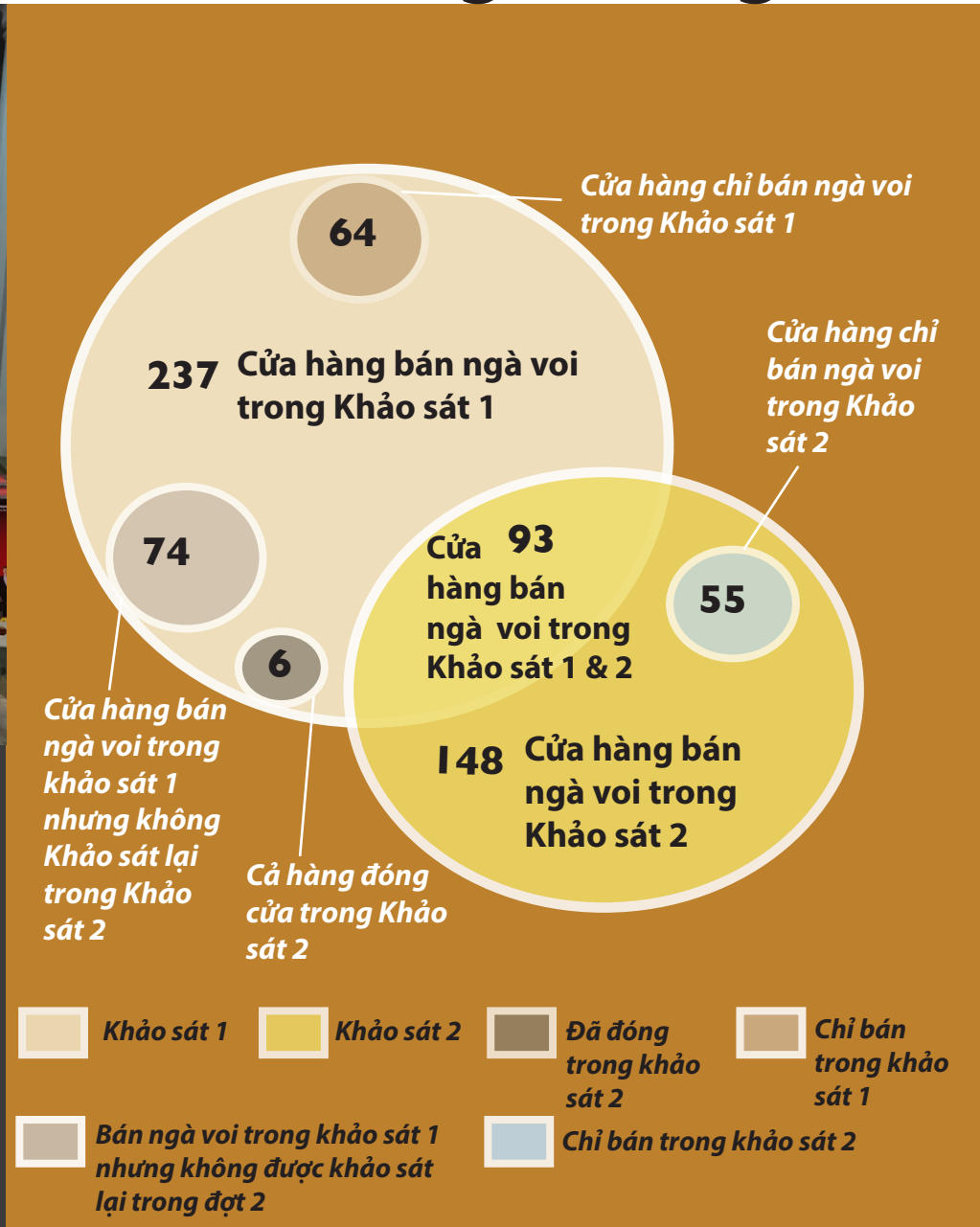
"Trong số các nền tảng trực tuyến, mạng xã hội có số lượng bài đăng và sản phẩm ngà voi cao nhất. Khảo sát đã xác định thấy có mối liên kết giữa thị truyền thống và cửa hàng trực tuyến"

Cửa hàng bán ngà voi

Biển quảng cáo ngà voi bằng tiếng Trung tại Hạ Long, Việt Nam © TRAFFIC

"Trong một trường hợp, số lượng ngà voi quan sát được trên thị trường truyền thống tương ứng với mùa cao điểm và thấp điểm khách du lịch Trung Quốc"

KHUYẾN NGHỊ

Khuyến nghị cho Chính phủ Việt Nam

Tăng cường phòng ngừa hành vi phạm tội:

- Xoá bỏ những lỗ hổng pháp lý về buôn bán voi và các bộ phận của Voi Châu Á và Voi Châu Phi bằng cách: 1) sửa đổi Nghị định 32/2006/ND-CP nhằm làm rõ Nghị định này có áp dụng cả cho các bộ phận của Voi Châu Á *Elephas maximus* bị khai thác và sử dụng trước năm 1992; 2) làm rõ việc cấm buôn bán tại Việt Nam áp dụng cho cả hai loài Voi Châu Á và Voi Châu Phi và các bộ phận của chúng nhằm ngăn ngừa khả năng lập lờ về sản phẩm ngà voi giữa hai loài; và 3) bỏ ngưỡng tối thiểu 2 kg khi áp dụng Bộ luật Hình sự sửa đổi vì đa số các sản phẩm ngà voi tìm thấy trên thị trường trong báo cáo này không đáp ứng mức tối thiểu đó và do đó được miễn không truy tố hình sự.
- Tăng cường năng lực cho các cán bộ thực thi pháp luật để có thể xác định và hiểu rõ các chiến thuật marketing hiện tại đang được sử dụng trong buôn bán động vật hoang dã bất hợp pháp để giảm rủi ro bị phát hiện, ví dụ như sử dụng công khai quảng cáo bằng tiếng Trung cho sản phẩm ngà voi tại cửa hàng và dễ dàng lập các nhóm mới trên nền tảng trực tuyến.
- Điều chỉnh và áp dụng khung pháp lý hiện tại nhằm đảm bảo thực thi pháp luật đối với các kênh buôn bán trực tuyến, bao gồm nâng cao năng lực phát hiện và ứng phó với nạn buôn bán trực tuyến các sản phẩm ngà voi bất hợp pháp, nhất là trên mạng xã hội. Chính phủ Việt Nam cần thành lập một đơn vị thực thi pháp luật đặc biệt tập trung vào nạn buôn bán ngà voi trực tuyến, vì việc xây dựng chính sách cho thị trường trực tuyến đòi hỏi phải có các kỹ năng khác với kỹ năng áp dụng cho thị trường truyền thống.
- Thực hiện kiểm kê ngà voi, bao gồm đánh giá an ninh tại các kho lưu trữ, đánh dấu, và quản lý kho, theo Nghị quyết CITES 10.10 (Rev. CoP17).

Hạn chế nguồn cung ngà voi trên thị trường:

- Cơ quan thực thi pháp luật cần tập trung nguồn lực vào những địa điểm có mật độ đông các cửa hàng bán số lượng lớn sản phẩm ngà voi, như Bản Đôn và TP.HCM. Tại đây, yêu cầu về điều phối và hậu cần cho việc tăng cường thực thi pháp luật không đáng kể nhưng mang lại hiệu quả cao. Cần nỗ lực chuẩn hóa các báo cáo về buôn bán ngà voi bất hợp pháp (tại thị trường trực tuyến hoặc truyền thống) để dễ dàng cung cấp thông tin cập nhật cho cơ quan thực thi pháp luật và các nhà cung cấp dịch vụ cho cửa hàng/nền tảng. Trong một số trường hợp, cán bộ thực thi pháp luật và người dân có thể báo cáo về quảng cáo bất hợp pháp hoặc vấn đề liên quan trực tiếp hoặc thông qua nền tảng trực tuyến. Các công cụ báo cáo khác, chẳng hạn như nền tảng báo cáo trực tuyến của Cảnh sát môi trường, Đường dây nóng của Trung tâm Giáo dục Thiên nhiên - Việt Nam (18001522) và ứng dụng dùng cho điện thoại thông minh Wildlife Witness cũng có thể được sử dụng để báo cáo cho thị trường động vật hoang dã trực tuyến và truyền thống.
- Các cơ quan thực thi pháp luật, với sự hỗ trợ từ các tổ chức phi chính phủ và chuyên gia an ninh mạng, cần tích cực phối hợp với khu vực trực tuyến để quản lý tình trạng bày bán ngà voi bất hợp pháp và tăng cường cơ chế báo cáo trên nền tảng trực tuyến.
- Cơ quan thực thi pháp luật cũng cần thường xuyên tịch thu sản phẩm ngà voi được bày bán công khai (và cất giấu trong kho) tại các địa điểm xác định, tiếp tục khảo sát lại các cửa hàng và thành phố được xác định có bán ngà voi trước đây vì các cửa hàng có thể dễ dàng xuất hiện và biến mất trong một thời gian ngắn.

Các sản phẩm ngà voi bày bán tại Việt Nam © TRAFFIC

Khuyến nghị cho tất cả các bên liên quan

Cập nhật về xu hướng thị trường:

- Thường xuyên tiến hành các khảo sát thị trường truyền thống bằng phương pháp đã được chuẩn hóa, nhất là ở những khu vực có thị trường ngà voi kết hợp với hoạt động du lịch trong nước và quốc tế đã hoặc đang phát triển. Do việc tiến hành khảo sát thị trường toàn diện và thường xuyên là rất khó khăn, có thể khảo sát nhanh thông qua phương pháp đã được chuẩn hoá để tiếp tục theo dõi xu hướng tại các thị trường chính, tìm hiểu về người mua, vai trò của khách du lịch và các động lực thương mại khác.
- Thực hiện khảo sát thị trường trực tuyến thường xuyên bằng phương pháp đã được chuẩn hóa, tập trung vào các trang web và nền tảng mạng xã hội. Việc khảo sát thị trường trực tuyến đơn giản hơn so với khảo sát thị trường truyền thống và điều quan trọng là cần tiếp tục thu thập dữ liệu để hiểu rõ về thị trường ngà voi trực tuyến và việc sử dụng đa kênh bán hàng.
- Trao đổi với các cơ quan thực thi pháp luật liên quan về thủ thuật trốn tránh của người bán và người mua, chẳng hạn như bày bán ngà giả nhưng lưu trữ ngà thật.

Giảm nhu cầu của người tiêu dùng:

- Thực hiện nghiên cứu thị trường tiêu dùng về buôn bán ngà voi để xác định động cơ và hành vi của người mua trên thị trường truyền thống và trực tuyến ở Việt Nam.
- Xây dựng và thực hiện chiến dịch truyền thông xã hội và thay đổi hành vi để tác động đến người mua hoặc có ý định mua ngà voi ở Việt Nam.
- Đánh giá kỹ về các nỗ lực giảm nhu cầu bằng cách xem xét những thay đổi về động cơ và ý định mua ngà voi so với nhu cầu đã được đánh giá trước đây và sự sẵn có của thị trường.

TRAFFIC, mạng lưới giám sát buôn bán động thực vật hoang dã, là tổ chức phi chính phủ hàng đầu, hoạt động trên toàn thế giới nhằm giám sát buôn bán động thực vật hoang dã, hướng tới bảo tồn đa dạng sinh học và phát triển bền vững.

Địa chỉ liên hệ:

TRAFFIC

Việt Nam

Số 1, Ngõ 95, Phố Giang Văn Minh, Quận Ba

Đình, Hà Nội, Việt Nam

Điện thoại: +44 (0)1223 277427

E-mail: traffic@traffic.org

Trang web: www.traffic.org

Số đăng ký từ thiện tại Anh 1076722

Đăng ký Công ty TNHH số 3785518.

Chúng tôi xin trân trọng cảm ơn Quỹ Rufford đã hỗ trợ cho các ấn phẩm của TRAFFIC.